

בס"ד



**"בְּכָל-דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישֵׁר אֲרֻחֹתֶיךָ" (משלי ג', ו)**

## **"חיי מסך"**

**תרבות הפנאי כבונה זהות אישית**

**תכנית חינוכית ערכית לשיעורי חינוך**

כתיבה: אפרת עמנואל, עדנה טיקטין, ד"ר מור דשן

עריכה: אפרת עמנואל, יהודית זמרת

צוות היגוי: ד"ר מור דשן, דני רהט, עדנה טיקטין, אפרת עמנואל, נורית רייך, יהודית זמרת

עיצוב עטיפה, סדר וגרפיקה: סטודיו ע.ג.ע. | עינת מרימי, יוסי נאור | איור עטיפה: חגי עמנואל

הוצאה לאור: רשת אמי"ת

כסלו תשע"ג, דצמבר 2012

מחנכות ומחנכים יקרים,

רשת האינטרנט על מסכיה השונים הפכה לחלק מחיינו, לטוב ולרע. יותר ויותר ילדים ובני נוער מבליים שעות רבות מול המסכים, ולאן דווקא לצרכי לימודים! כידוע, מהווים המסכים כלי-קיבול, העשוי להכיל בתוכו אוצרות שלא יסולאו בפז, אך עלול לטמון בחובו גם לא מעט סכנות. החכמה היא לדעת להבחין ביניהם, לבור מוץ מבר ולדאוג ש'הגולם לא יקום על יוצרו'.

ב"מאמר הדור" מדבר הראי"ה על נפלאות הדור: "דורנו, הוא דור נפלא, דור שכולו תמהון. קשה מאד למצוא לו דוגמא בכל דברי ימינו. הוא מורכב מהפכים שונים, **חושך ואור משמשים בו בערבוביה.... אנחנו חייבים לעמוד על אופיו למען נוכל לצאת לעזרתו**". אנו, המחנכים והמורים, חייבים להיות מודעים לתפקידינו המתגור והלא פשוט בשעה זו, בה האור והחושך משמשים בערבוביה. עלינו לסייע לבני הנוער להבחין בבירור **בין האור ובין החושך** בתקופה בה השימוש במסכים הולך וגובר. עלינו להשקיע זמן להבניית תכנית חינוכית להתמודדות רציפה ושיטתית באתגרים העומדים לפתחנו.

אני מאמין, כי החוברת שלפניכם תסייע בידכם לברר יחד עם תלמידיכם, תוך דיאלוג אמתי, דילמות חינוכיות וערכיות בעידן של סביבה המשתנה חדשות לבקרים, והמציבה בפנינו אתגרים מרתקים.  
ובע"ה נעשה ונצליח!

**ד"ר אמנון אלדר**  
מנכ"ל רשת אמי"ת



## הקדמה

במסגרת פעילות המנהיגות הצעירה בשנים האחרונות, בחרנו לעסוק בנושא תרבות הפנאי הווירטואלית של בני הנוער. מידי שנה, יצרנו תכנית שנתית רלוונטית לצרכי הנוער, ודומה כי הצלחנו לגעת באתגרים החינוכיים אשר המציאות הווירטואלית, המתעדכנת חדשות לבקרים, מציבה לפתחנו.

אסופת הפעילויות שלפניכם נותנת מענה למגוון רחב של התמודדויות אישיות וערכיות שתרבות הפנאי החדשה מזמנת עבורנו: תרבות "חיי מסך" – ממסך המחשב דרך האיפד והטאבלט ועד מסך הטלפון הסלולארי.

חשוב להדגיש כי **אין בכוונת התכנית להציע למחנכים ולהורים לאסור או למנוע מבני הנוער גלישה באינטרנט בכלל, וברשתות החברתיות בפרט, אלא לעורר מודעות לאתגרי הגלישה, וכן להציע כלים להעמדת גבולות אישיים ברורים.**

כדאי לזכור את עצת רבי נחמן מברסלב ביחס להתגברות על מחשבות מטרידות והרהורי עברה: להסיע את המחשבה לתחום אחר, בבחינת "יסיחנה מדעתו".

"המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה וכמבואר במקום אחר שאי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד כלל. ואפילו אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בעל כורחה אל הדרך הישר לחשוב מה שראוי והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר שתופסין אותו באפסר וכיוצא ומחזירין אותו בעל כורחו אל הדרך הישר כמו כן במחשבה ממש שיכולין לתופשה בעל כורחה להשיבה אל הדרך הראוי". (ליקוטי מוהר"ן תנינא סימן נ)

הפעילויות מיועדות להעברה בשיעורי חינוך על ידי המחנכים, וכן על ידי תלמידי המנהיגות הצעירה שיעברו הכשרה מתאימה לכך.

אנו תקווה, כי אסופת פעילויות זו תהווה בסיס משמעותי לפעילויות חינוכיות, ותשמש מנוף להעצמת החינוך לתרבות "חיי מסך" מושכלת, הנדרשת כל כך בעת הזו.



## תוכן העניינים

	הפעלה מספר 1: <b>"בכל דרכך דעהו..."</b> , על תרבות הפנאי כבונה זהות אישית,
9	הפעלה למורים
15	הפעלה מספר 2: <b>"הישן יתחדש והחדש יתקדש..."</b> , על אתגרים בעולם הוירטואלי
25	הפעלה מספר 3: <b>"כי בצלם אלוקים עשה את האדם"</b> , על סכנות ברשת
30	הפעלה מספר 4: <b>"לכל זמן, ועת לכל חפץ"</b> , על התמכרות ותרבות פנאי מול מסך
	הפעלה מספר 5: <b>"שתורתו נעשית קרעים קרעים"</b> , על זמינות מתמדת והסחת דעת
40	בלתי פוסקת
47	הפעלה מספר 6: <b>"זקנה לך חבר..."</b> , על חברות בפייסבוק
	הפעלה מספר 7: <b>"אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין"</b> , על שמירת הפרטיות
56	במרחב הוירטואלי
	הפעלה מספר 8: <b>"זהירות! אחרי הפעולות נמשכים הלבבות"</b> , על משחקי מחשב
67	כמעצבי זהות
77	הפעלה מספר 9: <b>"המלבין פני חברו ברבים..."</b> , על תופעת הבריונות ברשת האינטרנט
87	הפעלה מספר 10: <b>"חותמו של הקב"ה אמת"</b> , על סכנות ההתחזות והעמדת הפנים ברשת
93	הפעלה מספר 11: <b>"לפני עיוור לא תיתן מכשול"</b> , על תופעת הגלישה באתרים בלתי צנועים
	הפעלה מספר 12: <b>"ישתדל מאוד להרחיק את בנו מן הכיעור ומן הדומה לו ..."</b>
103	על חשיבות סינון אתרים
	מאמר: מכתב גלוי לבני נוער על סמארטפונים/יונה גודמן
	מאמר: מכתב גלוי להורים על סמארטפונים/יונה גודמן

אסופת הפעילויות מלווה באסופת סרטונים ומצגות המופיעות באתר הבית של רשת אמ"ת בדף המנהיגות הצעירה בקישור "חיי מסך".

**הערה:** לידיעתכם, חלק מן הסרטונים המצורפים עלולים שלא להתאים לקבוצות גיל מסוימות ו/או לבתי חינוך מסוימים בשל לבוש לא צנוע של נשים המופיעות בסרטון.

